

Göran Hägg

UTVECKLA MONARKIN

Göran Hägg
**UTVECKLA
MONARKIN**

Göran Hägg

Utveckla monarkin

Saga

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 2010, 2018 Göran Hägg och SAGA Egmont, an imprint of Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788711920350

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-koncernen

Utveckla monarkin?

Jag menar fullständigt allvar med det följande.

Jag anser verkligen att den svenska monarkin har ett stort egenvärde. I det tycks jag ha större delen svenska folket med mig. Men jag inser också att systemet som det nu är utformat i princip är orimligt och ovärdigt en demokrati. I det tycks jag faktiskt också ha majoriteten med mig, även om man tycks beredd att överse med det orimliga och blunda för det ovärdiga i saken.

Frågan är dock hur länge man kommer att ha överseende med den egendomliga situationen att ett gäng heltidsanställda dokusåpakändisar, eller hur man nu ska se dem, förutom att vara säljmotor åt kändispressen också på något sätt ska vara knutna till och representera Sveriges högsta statsledning. Klarar inrättningen ens den lindrigaste skandal i trakten av Stureplan? I skrivande stund tillgrepp den ena kvällstidningen krigsrubriker för att uttrycka sin avsky över att prinsessan Madeleine setts röka en cigarrett offentligt.

Vid ett haveri efter någon lite större skandal framöver riskerar vi att få den askgrå republik som kompromisserna kring författningen i början av 1970-talet avsåg att smyga på oss. En statsledning utan egentligt statsöverhuvud alls, utan ståt och vördnad kring de gemensamma institutionerna, utan förbindelser med vår historia, utan kontinuitet och tradition i maktutövningen.

Till detta kommer det alltmer akuta problemet med avsaknad av verklig statschef – han eller hon må sedan kallas kung eller president. Eller drottning. Omsider borde

alla ha insett hur orimlig den situation som skapades genom 1970-talets politiska kompromisser är. I värsta fall får vi uppleva det den hårda vägen. Vi behöver helt enkelt utveckla statschefsämbetet. Konstruktionen med talmannen som regeringsbildare är olämplig.

Redan regeringsbildningen 2002 visade hur orimligt det är att partiledarna ska sitta i dunkla rum och försöka spela maktpoker när det politiska läget är oklart. Har alla glömt hur folkpartiet och miljöpartiet nästan var på väg att ta över tillsammans, innan vi – utan att någon, allra minst socialdemokraterna, visste hur det riktigt gått till – råkade ut för ännu en minoritetsregering under Göran Persson. Om ett eller annat högerextremt rasistparti eller någon grupp av kriminella vars program går ut på att bryta internationell lag vad gäller patent- och upphovsrätt kommer in i riksdagen, som då får åtta eller nio partier, och den borgerliga alliansen hamnar i minoritet gentemot socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet – vem ska då regera? Vem bestämmer det? Hur ska en sådan situation alls lösas? Före 1973 fanns ett, visserligen odemokratiskt, men dock, svar på den frågan. I alla andra kända demokratier finns det också. Men inte hos oss, på grund av vår oförmåga att hantera det känslomässiga komplexet kring statschefsämbetet.

Kung Carl XVI Gustafs fadäs i Brunei i februari 2004, då han uttalade förtjusning över "öppenheten" i denna primitiva diktatur, var naturligtvis pinsam i sig. Det är givetvis illa att vi har en statschef som är okunnig och inkompetent nog att tro att den sorts handskakningar och massaudienser som österländska despoter eller västliga diktatorer av typ Stalin eller Hitler alltid ägnat sig åt är höjden av "öppenhet" och folkvälde. Men kungens intellektuella tillkortakommanden och okunnighet är i detta fall inte det värsta. De är kända sedan länge. Det är

otrevligt att det är en diktatur han hyllat. Men inte heller det är allra värst. Det hade i princip varit lika illa om han i strid med regeringens linje fördömt diktaturen i Vietnam tidigare under resan. Det verkligen allvarliga är att han yttrar sig tvärtemot den demokratiska regeringens officiella linje, oavsett vad han säger.

Men dessutom visar fadäsen i Brunei oväntat också på en annan, grundläggande orimlighet i vår nuvarande författning: det finns ingen som är politiskt ansvarig för statschefens yttranden och handlingar. Statschefen själv, det vill säga kungen, var enligt 1809 års regeringsform juridiskt och politiskt okränkbar, "för allt åtal fredad", men å andra sidan måste han i varje läge hitta parlamentariker som tog det politiska ansvaret. Enligt dagens författning är han fortfarande okränkbar, men det finns ingen som tar ansvaret. Han kan göra i princip vad han vill utan annan risk än att opinion kan skapas för en grundlagsändring. Så länge han har kändispressen på sin sida är han, även om han agerar politiskt, faktiskt nästan lika oberoende av politikerna som kollegan i Brunei.

Emellertid, och jag anar att flera läsare redan upprört har sagt sig detta, fick som bekant monarkin en uppseendeväckande revansch bara ett år senare, den 10 januari 2005, då kungen framträdde i Stockholms stadshus och talade vid minneshögtiden över avlidna och saknade i katastrofen i Sydostasien – det så kallade "Tsunami-talet".

Här är inte platsen att filosofera över kontrasten mot den dåvarande demokratiskt utsedda regeringens eländiga hantering av själva händelsen eller den minst sagt bedrövliga retorik som förekom från de flesta inblandade och framförallt den ansvariga ministern Laila Freivalds. Sådant händer, och de ansvariga inklusive Freivalds fick på övligt sätt omsider betala det politiska priset. Inte heller är här platsen att uppehålla sig vid den lysande retoriken i det

tal som kungen läste upp -utan tvekan det skickligast utformade tal som hållits i Sverige, åtminstone sedan Olof Palme gick bort.

Men vad berättar Tsunami-talet om monarkin?

Egentligen bara att den sittande monarken, eller snarare hans närmaste omgivning, efter Brunei-fadäsen faktiskt haft självbevarelsedrift nog att äntligen städsla en kompetent talskrivare.

Vackert så.

Men egentligen inte mer än man kunde begära. Egentligen borde, som tidigare, sittande regering ta ansvar fullt ut för allt vad kungen säger. I Brunei som i Stadshuset.

Något av arvmonarkins absurditet visas för övrigt av reaktionerna. Man kunde under de närmaste månaderna riskera misshandel från kringsittande damer vid finare middagar när man påpekade det självklara att Carl Gustaf givetvis inte själv suttit och totat ihop de underbart välformulerade fraserna om sin pappa och kungen i sagorna. Varför skulle han för övrigt ha gjort det? Inte ens Bill Clinton eller Adolf Hitler skulle i ett sådant läge ha vågat lita på sin egen retoriska förmåga. Möjligen Winston Churchill eller Abraham Lincoln.

Personligen var jag lika glad och tacksam som alla andra över att någon äntligen tagit ansvar för att vårt oansvariga statsöverhuvud fått lämpliga ord att framträda med vid tillfället.

Men efter hand blev man förstås förvånad över vad en sådan händelse gör med människors omdöme.

Kungliga kan allt.

Men vad gör vi när kungen eller hans avkomma faller igenom igen? Till exempel genom ett yttrande eller beteende som verkligen skulle uppröra enklare svensk opinion – låt oss säga att någon av prinsessorna går med i en religiös sekt eller dylikt (vilket i och för sig är förbjudet